

Αρνε Νταλ

«Οι μπίζνες δεν είναι ιδεολογία»

Ο 54χρονος σουηδός συγγραφέας Γιαν Αρνάλντ που έγινε διάσημος με το ψευδώνυμό του εξομολογείται στο «Βιβλιοδρόμιο» πως η αστυνομική λογοτεχνία αποτελεί τον τρόπο για να κατανοήσει ο ίδιος το άκρως μεταβαλλόμενο κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΝΙΚΟΣ ΚΟΥΡΜΟΥΛΗΣ

Τον συναντήσαμε στον Πολυχώρο των εκδόσεων Μεταίχμιο. Από κοντά ο Αρνε Νταλ – λογοτεχνικό ψευδώνυμο του 54χρονου Γιαν Αρνάλντ – δεν θυμίζει σε τίποτα τα πρότυπα-κλισέ που έχουμε καμιά φορά για τους αστυνομικούς συγγραφείς. Είναι προσηνής, διαθέτει χιούμορ, έχει ιστορικές γνώσεις και πολιτικές ανησυχίες. Βγαλμένος θαρρείς από τη μήτρα των σοσιαλδημοκρατών θεωρητικών της δεκαετίας του '70. Μια ήρεμη δύναμη. Με την αστυνομική λογοτεχνία συναντήθηκε στην πορεία της καριέρας του, αναμολκλώντας τη συνθήκη του είδους και ακολουθώντας νέους δρόμους σε σχέση με τις δραματουργικές ανάγκες των ηρώων. Τότε ο Γιαν Αρνάλντ χρησιμοποίησε και το ψευδώνυμο Αρνε Νταλ με το οποίο είναι πλέον ευρύτερα γνωστός – μάλιστα κατάφερε να κρατήσει μυστική για κάμποσα χρόνια την ταυτότητά του. Για τον Αρνε Νταλ η αστυνομική λογοτεχνία αποτελεί τον τρόπο για να κατανοήσει ο ίδιος το άκρως μεταβαλλόμενο κοινωνικοπολιτικό περιβάλλον.

Οι περισσότεροι τον γνωρίζουν από τη σειρά βιβλίων με πρωταγωνιστές την περίφημη «Ομάδα Αλφα». Ενας ζωντανός κοινοτικός πυρήνας γεμάτος αντιθέσεις και δημοκρατικό ένστικτο. Εδώ δεν κυριαρχεί το μοντέλο του αλάνθαστου, ούτε του εκκεντρικού ντετέκτιβ. Ο σουηδός συγγραφέας υιοθετεί μια πρόζα γεμάτη υπονοούμενα, την ώρα που ταυτόχρονα είναι ευθύβολα ρεαλιστικός και αιχμηρός. Τα μυθιστορήματά του ανοίγονται σε ουμανιστικούς ορίζοντες και παράλληλα κινούνται μέσα στις εγκάρσιες πληγές της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας. Βασικό μέσο υλοποίησης αυτής του της προσπάθειας είναι η ρευστή ταυτότητα των πρωταγωνιστών του.

Εδώ και μερικά χρόνια είχε αποφασίσει να σταματήσει τη συγγραφή αστυνομικών μυθιστορημάτων. Όμως η διαλυτική κρίση τον έκανε να ξαναμπει στο παιχνίδι και αποφάσισε να κινηθεί σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Στη νέα τετράλογία (υπό τον γενικό τίτλο: «Ομάδα OPCOR») ξεδιπλώνει την πολιτική του σκέψη και το αστυνομικό του δαιμόνιο στο φόντο των μεγάλων προβλημάτων που ταλανίζουν τη Γηραιά Ηπειρο. Ιδιαίτερα σε σχέση με τις νέες κοινωνικοπολιτικές συνθήκες. Ο συγγραφέας τοποθετείται απέναντι στη διάχυτη απληστία, αρνείται τις περιχαράκωσεις, βλέπει την αλλαγή του κοινωνικού πεδίου μέσα από

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

ΤΑ ΝΕΑ ΚΟΥΡΜΟΥΛΗΣ

Αρνε Νταλ είναι το ψευδώνυμο του σουηδού κριτικού και δημοσιογράφου Γιαν Αρνάλντ, ο οποίος κατάφερε να διατηρήσει μυστική την ταυτότητά του για αρκετά χρόνια. Στο έκτο βιβλίο της αστυνομικής σειράς του, στην οποία πρωταγωνιστεί η Ομάδα Αλφα, το πρόσωπό του αποκαλύφθηκε

Αρνε Νταλ «Οι μπίζνες δεν είναι ιδεολογία»

→ ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΣΕΛΙΔΑ

το έγκλημα και πιστεύει στη δημοκρατία των ανθρωπιστικών αξιών. Την οποία κάκιστα τη θεωρήσαμε δεδομένη. Στη συνέντευξη που ακολουθεί ο Αρνε Νταλ αναπτύσσει στο «Βιβλιοδρόμιο» πτυχές της σκέψης του:

Στη νέα σας τετραλογία εστιάζετε στο διεθνοποιημένο έγκλημα ανά την Ευρώπη. Το πρώτο μέρος κυκλοφόρησε στα ελληνικά με τίτλο «Κινέζικο ψίθυρο» (μτφρ. Γρηγόρης Κονδύλης) και τώρα έρχεται το δεύτερο μέρος με τις «Μουσικές καρέκλες». Πείτε μας τι προσπαθείτε να διερευνήσετε σε αυτή τη νέα τετραλογία; Υστερα από 10-11 βιβλία με πρωταγωνιστές μέλη της «Ομάδας Αλφα», είχα αποφασίσει πως δεν θα γράψω άλλη αστυνομική λογοτεχνία. Όμως εκείνη την περίοδο η κρίση γιγαντώθηκε. Είχα την αίσθηση ότι ο κόσμος της οικονομίας εμπλέκεται σε αδιανόητες εγκληματικές πράξεις. Φούσκες έσκαγαν παντού. Αισθάνθηκα πως όφειλα να γράψω για όλα αυτά, απευθυνόμενος σε ένα διεθνές περιβάλλον εγκλήματος. Η Ευρώπη της συγχυσμένης ταυτότητας, των προσφυγικών ροών, των νέων συνοριακών φραγμάτων και της γραφειοκρατίας μου έδωσε υλικό για την τετραλογία. Τα κενά που δημιουργούνται από την ασυνεννοησία μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών (λόγω ενός ιδιότυπου υπερσυγκεντρωτισμού στα κέντρα αποφάσεων) οφελούν ιδιαίτερα το οργανωμένο έγκλημα. Αυτό είναι το ένα σκέλος. Το άλλο που με ενδιαφέρει εξίσου, προκύπτει από την εξής απορία: πού πάνε όλα αυτά τα χρήματα από τις παράνομες τραπεζικές δοσοληψίες; Ήθελα να εισέλθω στο δίκτυο των πολυάριθμων φορολογικών παραδείσων και να κατανοήσω πώς ακριβώς τους καλύπτουν τα ισχυρά πολιτικοοικονομικά συμφέροντα. Ξέρετε, οι τίτλοι της τετραλογίας επίτηδες παραπέμπουν σε παιχνίδια. Διότι για μένα το μεγαλύτερο μέρος του χρηματοπιστωτικού τομέα έχει μετατραπεί σε παιδική χαρά εγκληματιών.

■ Στις «Μουσικές καρέκλες» βλέπουμε μια

Βιβλιοδρόμιο

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΙΜΠΛΗΣ

ΤΑ ΝΕΑ ΚΟΣΤΑΣ ΚΑΤΣΙΔΑΝΗΣ

Ευρώπη να πνίγεται στην ανασφάλεια. Τα παλιά τείχη έπεσαν και από κάτω αναδύθηκε ο ζόφος. Πώς φτάσαμε ως εδώ;

Από ιστορική άποψη έχουμε πολλά να πούμε. Όπως για παράδειγμα αυτό το νησί - φάντασμα που χρησίμευε ως φυλακή στη μέση του πουθενά της Σιβηρίας, επί Σοβιετικής Ένωσης. Άλλο ένα μνημείο σιωπής και λήθης, που αποτελεί την κύρια έμπνευση του συγκεκριμένου βιβλίου. Το ζητούμενο για μένα ήταν πως η φυλακή αυτή ομολογεί κάτι περισσότερο: για δεκαετίες, εκατομμύρια πολίτες ζούσαν υπό τη μορφή κοινωνικού πειράματος. Όταν στα μέσα του 19ου αιώνα ανακαλύφθηκε ξανά η δημοκρατία, θεωρού-

«Οι τίτλοι της τετραλογίας» λέει ο συγγραφέας «επίτηδες παραπέμπουν σε παιχνίδια. Διότι για μένα το μεγαλύτερο μέρος του χρηματοπιστωτικού τομέα έχει μετατραπεί σε παιδική χαρά εγκληματιών»

νταν αποκλειστική κατάκτηση των αστών κι έτσι τόσο η λαϊκή Δεξιά όσο και η Αριστερά (με άλλο τρόπο), αφήνονταν ελεύθερες στον κοινωνικό πειραματισμό. Τα θεμέλια της δημοκρατίας όπως οι ανθρώπινες αξίες, τα δικαιώματα, οι ίσες ευκαιρίες, κατακτήθηκαν στην πορεία. Σήμερα γυρίζουμε πολύ πίσω. Θα πρέπει να επαναθεμελιώσουμε τη δημοκρατία και να την κάνουμε να στεριώσει στα νέα δεδομένα. Επί χρόνια, όπως και στην πατρίδα μου τη Σουηδία, θεωρήσαμε δεδομένη τη δημοκρατία. Αρα δεν μας απασχολούσε και πολύ. Αν ρίχναμε μια πιο προσεκτική ματιά στην Ιστορία, οφείλαμε να προσέχουμε. Διότι η δημοκρατία δεν είναι ποτέ ιδανική (η εκτεταμένη διαφθορά για παράδειγμα, επιτείνει τη δυσανεξία), αλλά είναι η μόνη που έχουμε και σήμερα περισσότερο από ποτέ θα πρέπει να την υπερασπιστούμε σθεναρά. Ας μη γελιόμαστε, οι οπαδοί του απολυταρχισμού πληθαίνουν.

■ Η άνοδος του λαϊκισμού σάς φοβίζει;

Σαφώς. Η άνοδος της φασιστικής νοοτροπίας με κάνει να ανατριχιάζω. Δεν εννοώ μόνο σε επίπεδο πολιτικών κομμάτων. Αλλά και σε επίπεδο κοινωνικής συμπεριφοράς. Στην Ελλάδα υπάρχει αυτό το πρόβλημα, όπως και στη Σουηδία. Με την πτώση του Τείχους, μεγάλο μέρος των ευρωπαϊκών χωρών εισήλθε σε περίοδο παρατεταμένης ηθικής κρίσης. Άλλοι έγιναν ανθρωπιστές μέσα σε μια νύχτα και άλλοι προσπάθησαν να διατηρήσουν τις ακραίες ψευδαισθήσεις τους. Κυρίως όμως η εισβολή του καταναλωτικού μοντέλου που συνοδεύονταν από την εύκολη πρόσβαση σε πόρους διαστρέβλωσε τον πυρήνα της δημοκρατίας σε Δύση και Ανατολή. Οι παλιοί καπιταλιστικοί κανόνες διαλύθηκαν. Χρηματοπιστωτικοί όμιλοι έπαιζαν στα ζάρια την ίδια τους τη φύση. Δεν μπορείς να μετατρέψεις σε ερωτική φαντασίωση το άκραιο κέρδος. Κάποια στιγμή θα σε ευνοήσει!

Πώς μπορείς δηλαδή να ιδεολογικοποιείς, χωρίς τις παραμικρές ρυθμίσεις, ένα σύστημα μέσων (παράδειγμα τις αγορές) που χρησιμοποιείς για να κάνεις δουλειές; Η κατάσταση που βιώνουμε τώρα είναι φυσική συνέχεια της κλιμάκωσης των προηγούμενων χρόνων. Κάποτε θα φτάναμε και στον Τραμπ όπως ήδη πριν, φτάσαμε στον Πούτιν.

Arne Dahl
ΜΟΥΣΙΚΕΣ
ΚΑΡΕΚΛΕΣ

Μτφ. Γρηγόρης
Κονδύλης
Εκδ. Μεταίχμο, 2017,
σελ. 600
Τιμή: 17 ευρώ

Εμπόριο ανθρώπων

Το Προσφυγικό μεταμόρφωσε και το έγκλημα

Το έγκλημα διαφοροποιείται, σε αντιστοιχία με τις τεράστιες κοινωνικές αλλαγές των τελευταίων χρόνων;

Φυσικά. Ξέρετε, όταν αλλάζει η δομή του εγκλήματος, σημαίνει ότι έχει αλλάξει και ο κοινωνικός ιστός. Στις μέρες μας ο κοινωνικός δαρβινισμός καλπάζει. Κακός καπιταλισμός, σημαίνει κακή δημοκρατία. Τι εννοώ: παλιότερα (ας πούμε τη δεκαετία του '60), στις ισχυρές οικονομίες του ευρωπαϊκού βορρά όπως η Σουηδία, η Γερμανία κ.λπ., έφταναν μετανάστες από όλες τις γωνίες του κόσμου όπως και από την Ελλάδα, για να εργαστούν μαζί στις βιομηχανίες. Τώρα καταφτάνουν μεγάλοι προσφυγικοί πληθυσμοί, αλλά δεν υπάρχουν βιομηχανίες και μεγάλες μονάδες να τους απορροφήσουν. Οι εγκληματικές οργανώσεις πλέον, δεν είναι κλειστές οικογενειακές κάστες, όπως στην τριλογία «Ο Νονός», αλλά έχουν ανοίξει και από τα κάτω. Για τους επιτήδειους υπάρχει ένα αχανές πεδίο εκμετάλλευσης. Ακολούθως, η αστυνομική λογοτεχνία έπρεπε να αλλάξει με τη σειρά της και αυτή. Αλλιώς δεν θα μπορούσε να παρακολουθήσει τις τεκτονικές αλλαγές. Εκτός αν μιλάμε για το άχρονο και για μένα ξεπερασμένο αστυνομικό μυθιστόρημα τύπου Αγκαθα Κρίστι. Μεγάλο κομμάτι των κοινωνικών μεταστροφών καθρεφτίζεται μέσα από το έγκλημα. Με το προσφυγικό ζήτημα, για παράδειγμα, έχουμε νέους τύπους εγκλημάτων, που δεν υπήρχαν παλιότερα. Όπως το εμπόριο ανθρώπων.

■ Πώς αποτυπώνεται αυτό στο γενικότερο πολιτικό πλαίσιο και πώς με τη σειρά του έχει αντίκτυπο στην αστυνομική λογοτεχνία;

Αν κάτι καινούργιο έχει φέρει η διακυβέρνηση Τραμπ, είναι μια τελείως νέα αντίληψη σε σχέση με την κοινώς αποδεκτή αλήθεια. Γνωρίζουμε βέβαια ότι οι περισσότεροι πολιτικοί, για να ανέλθουν στην εξουσία, ξεστομίζουν άπειρα ψέματα. Εδώ όμως πάμε ένα βήμα παραπέρα. Η συνθήκη που ονομάζεται αλήθεια στον δημόσιο χώρο έχει τραυματιστεί. Η αστυνομική λογοτεχνία, δίκως να εξαρτάται από την «αντικειμενική πραγματικότητα», συμπληρώνει πλέον τα κενά της κατακερματισμένης αντίληψης του κόσμου. Κατ' εμέ η σύγχρονη αστυνομική λογοτεχνία δεν είναι απαραίτητο να εξαρτάται από την επικράτηση της κοινής λογικής στο τέλος. Χρειάζεται να θέσει ένα νέο μυθολογικό ερώτημα: ποιον μπορείς να εμπιστευθείς; Τι υπάρχει να εμπιστευθείς με κλειστά μάτια, σ' ένα ρευστό περιβάλλον γεμάτο μεταμφιέσεις; Ο συγγραφέας αστυνομικής λογοτεχνίας ίσως περάσει σ' ένα είδος γραφής πιο σουρεαλιστικό, φυγόκεντρο, παρανοϊκό θα το πουν πολλοί αναγνώστες. Ακόμη και οι ήρωες των βιβλίων θα αρχίσουν να αναρωτιούνται μήπως τους εξαπατούν. Μήπως αυτοδιαψεύδονται. Μήπως τελικά και η ίδια η λογοτεχνία που πραγματευόμαστε θα πρέπει να γίνει λιγότερο πολιτικά ορθή. Εξάλλου κάθε συγγραφέας οφείλει να σέβεται τον ιστορικό χρόνο μέσα στον οποίο συμβαίνει το έργο του.

■ Ποια είναι η πρώτη σκέψη που σας έρχεται στο μυαλό όταν ακούτε τον όρο «σκανδιναβικό αστυνομικό» και πού οφείλεται κατά τη γνώμη σας η επιτυχία του στον ευρωπαϊκό Νότο;

Η πρώτη αντίδραση που μου έρχεται αυτή τη στιγμή, είναι σκοτάδι και βροχή. Εν συνεχεία οφείλω να πω ότι δεν είμαστε καμιά συνεκτική ομάδα ή κίνημα. Μεταξύ μας δεν έχουμε πολλά κοινά. Σε αρκετούς αναγνώστες στον ευρωπαϊκό Νότο ίσως φαντάζουμε σαν κάτι εξωτικό. Σ' αυτή την αντίθεση μπορεί να οφείλεται και η επιτυχία.